

Таким чином, все вищевикладене, дозволяє зробити наступні висновки. В Україні провадиться недостатньо ефективна антикорупційна політика в сфері освіти, зокрема, вищій. Не всі юридичні особи в сфері вищої освіти впровадили антикорупційний комплаєнс-контроль, у таких роботодавців-ЗВО не створені відповідні спеціальні структурні підрозділи, не проводиться оцінка корупційних ризиків і не вживаються заходи щодо їх зменшення чи усунення, не проводяться відповідні тренінги із співробітниками.

УДК 347.91/.95

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПЕРЕДУМОВИ СУДОВОГО ЗАХИСТУ ОСОБИСТИХ МАЙНОВИХ ПРАВ

І. В. Атаманчук

Реалізація суб'єктами правовідносин судового захисту особистих майнових прав здійснюється на підставі принципів та стандартів як цивільного так і господарського судочинства. Відповідно до ч. 1 ст. 2 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України), завданням цивільного судочинства є справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд і вирішення цивільних справ з метою ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави. Ці завдання превалюють над будь-якими іншими міркуваннями в судовому процесі (ч. 2 ст. 2 ЦПК України). Аналогічний зміст має ч. 1 ст. 2 Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК України): завданням господарського судочинства є справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд і вирішення судом спорів, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності, та розгляд інших справ, віднесених до юрисдикції господарського суду, з метою ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, держави. Наведені законодавчі положення знаходяться у відповідності до змісту ч. 1 ст. 55 Конституції України, а офіційне тлумачення частини першої статті 55 викладене в Рішенні Конституційного Суду № 9-зп від 25.12.97 р., вказує на неприпустимість відмови суду у прийнятті позовних та інших заяв чи скарг, які відповідають встановленим законом вимогам, і, що це є порушенням права на судовий захист, яке відповідно до статті 64 Конституції України не може бути обмежене.

Процесуальними передумовами права на пред'явлення позову є обставини, з наявністю або відсутністю яких процесуальний закон пов'язує виникнення суб'єктивного права певної особи на звернення до суду з позовом за захистом особистих майнових прав. Згідно п. 9 Постанови Пленуму Верховного Суду України 12.06.2009 № 5 «Про застосування норм цивільного процесуального законодавства, що регулюють провадження у справі до судового розгляду» у позивача суд повинен з'ясувати предмет позову (що конкретно вимагає позивач), підставу позову (чим він обґрунтовує свою вимогу), зміст вимоги (який спосіб захисту свого права він обрав).

У ході визначення передумов судочинства пов'язаного з захистом особистих майнових прав можуть виникати процесуальні питання різного ступеню складності, зокрема, питання звернення до нових процесуальних процедур, запроваджених Законом України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів», серед яких правильне визначення предмета позову, питання вжиття заходів забезпечення позову, питання значущості для оцінки судом обставин справи висновку експерта з питань права, питання правових наслідків звернення до процедури врегулювання спору за участю судді та ін.

Вибір позивачем способу захисту майнового права, який повинен забезпечувати в першу чергу захист та відновлення порушеного права позивача, знаходить відображення у формулюванні предмета та обґрунтуванні підстав позову.

Визначення предмету позову являється визначенням певної матеріально-правової вимоги позивача до відповідача, яка кореспондується зі способами захисту права, які перелічені, зокрема, в ст.16 ЦК України та визначає зміст судової діяльності, індивідуалізує позов. Серед об'єктів цивільних прав, які можуть бути предметом захисту, певну специфіку має захист майнового права, що знаходить першочерговий прояв у визначенні предмета позову.

У судовій практиці, майнове право, прийнято визначати як «право очікування», яке є складовою частиною майна як об'єкта цивільних прав. Майнове право – це обмежене речове право, за яким власник цього права наділений певними, але не всіма правами власника майна та яке засвідчує правомочність його власника отримати право власності на нерухоме майно чи інше речове право на відповідне майно в майбутньому (Постанова ВСУ у справі 6-265цс16 від 30 березня 2016 року; Постанова ВСУ у справі 6-290цс16 від 16.03.2016 р.), тому при визначенні предмета позову слід розмежовувати позови спрямовані на захист майнового права та позови спрямовані на захист права власності. Враховуючи, що відповідно до статті 328 ЦК України набуття права власності – це певний юридичний склад, з яким закон пов'язує виникнення в особи суб'єктивного права власності на певні об'єкти, суд при застосуванні цієї норми повинен встановити, з яких саме передбачених законом підстав, у який передбачений законом спосіб позивач набув право власності на спірний об'єкт та чи підлягає це право захисту в порядку, передбаченому статтею 392 ЦК України, аналогічний правовий висновок викладений у Постановах Верховного Суду України від 30 березня 2016 року у справі № 6-3129цс15, від 30 березня 2016 року у справі № 6-265цс16, від 23 березня 2016 року у справі № 6-289цс16, від 16 березня 2016 року у справі № 6-290цс16, від 20 квітня 2016 року у справі № 6-2994 цс15.

Наприклад, якщо предметом договорів є майнові права на нерухоме майно, то за змістом укладених між сторонами договорів, позивач отримує лише право на набуття права власності, у цьому контексті, предмет позову повинен містити вимогу про захист та відновлення порушеного права позивача, а не загальну вимогу про усунення порушення закону чи договору, саме тому, у зобов'язаннях по інвестуванню будівництва, предметом позову повинно бути визнання майнових прав на об'єкт незавершеного будівництва, а не визнання права власності на нього, оскільки порушене право інвестора підлягає захисту шляхом зобов'язання забудовника виконати умови укладених між сторонами договорів у частині зобов'язання останнього передати позивачу документи (копії документів, нотаріальні копії документів, оригінали документів та інше), що необхідні для оформлення права власності на об'єкти нерухомості. Так, 13 травня 2019 року Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду в рамках справи № 760/17864/16-ц, провадження № 61-699св17 (ЄДРСРУ № 81722147) підтвердив раніше сформовану позицію викладену у постановах від 20 березня 2019 року у справі № 6-14-39цс19 та від 27 лютого 2019 року у справі № 6-14-606цс18, яка полягає в тому, що у разі невиконання належним чином взятих на себе зобов'язань, а також, відсутності факту введення будинку в експлуатацію, з урахуванням повної та вчасної сплати пайових внесків, ефективним способом захисту порушених прав є визнання майнових прав на об'єкт інвестування. Таким чином, для захисту суб'єктивного права необхідно, щоб вимога ґрунтувалася не лише на юридичних фактах, а й на відповідній нормі права, яка становить правову підставу позову, проте ст. 175 ЦПК не містить вказівки на необхідність посилення на норму матеріального права, що регулює спірні правовідносини.

Таким чином, можна зробити висновок, що процесуальні передумови судового захисту особистих майнових прав у широкому сенсі – це закріплені у нормах законодавства гарантії права на звернення за судовим захистом. Процесуальні передумови судового

захисту особистих майнових прав включають дотримання процесуальних строків, правильне визначення предмета позову та вибір процесуальних процедур, що сприятимуть швидкому, ефективному, неупередженому та своєчасному розгляду справи судом.

Як свідчить судова практика, на сьогодні існують певні проблеми пов'язані з відсутністю однорідного визначення способу судового захисту, а відтак і предмета позову у спорах між інвесторами будівництва і забудовниками, за відсутності введення об'єкту нерухомості в експлуатацію. Предметом позову у таких справах вказують: визнання права власності на житло, визнання майнових прав, зобов'язання вчинення дій для подальшого оформлення права власності, що ускладнює формування єдиної правової оцінки судом, формування однорідної судової практики у таких справах, та породжує необхідність усунення прогалин матеріального права, що регулюють зазначені відносини.

УДК 347.77+346.9

ЩОДО ОПУБЛІКУВАННЯ В ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ВІДОМОСТЕЙ ПРО ПОРУШЕННЯ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

О. В. Бахур

У зв'язку із стрімким темпом розвитку ринку інтелектуальної власності в Україні, у тому числі результатів інтелектуальної власності суб'єктів господарювання у промисловій власності, носії таких прав періодично стикаються з їхнім порушеннями, а тому є цілком виправданим їхнє бажання знайти нові, ефективні способи захисту прав, зокрема, які законом не передбачені, але і не суперечать йому і можуть бути встановлені рішенням суду. Таким чином, суб'єкти господарювання в сучасних умовах розвитку технологій перебувають у постійному пошуку ефективних засобів судового захисту прав інтелектуальної власності.

Разом з тим, ефективність способів захисту, зокрема й тих, що не передбачені Законом, на практиці можна спостерігати на етапі виконання рішення суду. Обраний спосіб захисту особою має бути виправданий кінцевою метою – реальним задоволенням вимоги позивача.

Слушною є думка О. О. Кота про те, що спосіб захисту може бути застосований особою, якщо він є ефективним і відповідає змісту суб'єктивного права, за захистом якого звернулась особа, та характеру його порушення. Судовий захист можна визнати ефективним лише за умови, якщо він забезпечує реалізацію цілей правосуддя – захист суб'єктивних прав, що порушуються, оспорюються або не визнаються. При цьому суб'єкт такого права – і це особливо чітко простежується у справах щодо захисту інтелектуальних прав – має довести в судовому процесі не тільки факт порушення його права, а й обґрунтувати правильність вибору способу захисту порушеного права [1, с. 368–369].

У сфері права інтелектуальної власності одним із спеціальних способів захисту є опублікування в засобах масової інформації відомостей про порушення права інтелектуальної власності та зміст судового рішення щодо такого порушення (п. 6 ч. 2 ст. 432 ЦК України). В науці ефективність застосування такого заходу захисту порушеного права є досить спірною. Так, зазначається, що навряд чи можна розглядати як належний захід захисту сам факт опублікування у ЗМІ відомостей про порушення права і зміст судового рішення. Опублікуванню мають підлягати всі дані про порушника, а не просто відомості про факт порушення [2, с. 351]. Також у зазначеній нормі не вказано порядок і